

ŽUŽEMBERŠKI GRAD.

Lud. Koželj.

Dd železniške postaje Zatičina drži lepa deželna cesta mimo prijaznih vasic vštric Krke v trg Žužemberk. Trg Žužemberk ima prijazno lego, slovi pa po gradu, ki stoji na skalnati pečini, nad penečim in razhudnim slapom lene Krke, pomnik davne slave in gospodarstva ponosnih graščakov. Danes gospodarijo v njem netopirji, sove, kuščarji, kričeče kavke, na spomlad pa se priselijo še postolke. Ljudje ne bivajo že davno več tam. Nalivi in nevihte trgajo streho kos za kosom. Tik nad strmino stoji štirioglat stolp, ki ga ovija bršljin in divja trta. Tam sameva in zre na gladino temnozeleno Krke, kakor bi mislil na lepše minule čase.

Za gradom, kjer leži danes glavni del trga, je bil pred več stoletji gosto zarastel gozd. V tem temnem gozdu še ni bila zagospodovala sekira, le zveri so si izbirale tam svoja domovanja. Do gradu je držala čez gozd pot, po kateri ni hodil poedinec varno brez orožja. Dogodilo se je večkrat, da so v hudi zimi napadli samotnega popotnika drzni gozdni prebivalci.

V onih časih je bil grad last strogega in neusmiljenega graščaka. Trd in neizprosen gospod je bil s svojim podložniki. Težko so prenašali tlačani to gospodarstvo. Imel je pa graščak prav majhno družino — ženo in hčerko Nadino. Ta hčerka je imela takrat okoli petnajst let. Neizrečno sta jo ljubila oče in mati! Pazila sta nanjo kakor na punčico v očesu. Ljubša jima je bila, nego ogromno bogastvo.

Tesna prijateljska vez je pa vezala to družino na družino v kozjaškem gradu. Redno so obiskavali vsaj poleti drug drugega.

Tudi na kozjaškem gradu so imeli hčerko Roziko, ki je bila istih let z Nadino. Nestrpno sta čakali deklici vselej, kdaj bosta prišli zopet skupaj, da se malo poigrata in naskačeta po obširnih grajskih dvoriščih.

Iskreni prijateljici sta bili hčerki žužemberškega in kozjaškega graščaka. Koliko sta si imeli dopovedati, koliko zaupati, kadar sta se sešli po dolgih zimskih mesecih.

Bilo je nekega leta že pozno jeseni. V žužemberškem gradu je godoval graščak. Na to slavje so povabili vselej tudi kozjaško gospodo.

Že več dni preje so pripravljali veliko pojedino. Služinčad je imela polne roke dela, ker je hotel ponosni graščak, da pokaže na ta dan, koliko premore on, imenitnik, ki mu ni enakega.

Lepa grajska hčerka se je pa še posebno veselila tega dne in je željno štela skoro ure do takrat, ko bo zopet objela predrago tovarišico, milo družico, ki jo je poznala že izza detinskih let.

Navsezgodaj je stekla tistega dne k očetu, da mu dopove, kaj vse mu želi na godovni dan. Potem pa zbeži v svojo sobico, da pričaka čimprej drago Roziko. Toda ura za uro mineva, a gospode s kozjaškega

gradu noče biti. Pretesna je Nadini sobica, pohiti v prostrane grajske dvorane, pogleda pri vsakem oknu po širnem polju, a toliko zaželjene kočije ne ugleda.

»Nasproti jim grem,« si reče, in brž neopaženo smukne po stopnicah dol na vrt in odtam na travnike. Po travnikih hiti nalik urni srnici proti gozdu. Preden se pa dobro zave, kam pravzaprav hiti, je že v temnem gozdu. Suho listje šumi pod njenimi nogami. V strahu se zdrzne. Domisli si, koliko skrbi je napravila ljubeči mamici, ki jo že morda kliče in išče po gradu. »Nazaj, domov!« kliče nekaj v njej. A groza! Začuje, kako lomasti po grmovju velika zver. Prepozno! Nikamor ne more uiti. Velik medved je že čisto blizu nje. V smrtnem strahu obstane kakor ukopana v zemljo. Kosmatinec jo izprva gleda nekam začudeno, nato pa plane renčaje nanjo in ji zasadi kremplje v mlado telo tako, da ji brizgne kri curkoma.

V tem hipu priteče po gozdu grajski lovec. Ves zasopel si dela med grmovjem pot. Ne pomišlja dolgo, hitro sproži puško, mrcina spusti ubogo deklico ter zbeži v šumo.

Velik strah prevzame vse grajske, ko prinese lovec skoro že polmrtvo grajsko hčerko. Oče in mati onemoreta v grozni žalosti, ko položi lovec pred njiju nezavestno dete. V materinih rokah izdihne deklica.

Posihmal je bilo v gradu vse kakor izumrlo. Saj ni bilo več one vesele deklice, ki se je izprehajala tolikrat prej po grajskih prostorih in so jo ljubili vsi domači. Kakor da jima je za vedno zašlo solnce, tako potrta sta bila poslej graščak in njegova žena.

Ni jima bilo več obstanka na tem kraju. Saj ju je sleherni prostorček spominjal na ljubljenega otroka.

Poprodala sta vse in se preselila v tuje kraje.

Sedaj je že skoraj razvalina ta grad. Po praznih, podrtih dvoranah tuli otožno veter, kakor bi se tudi on jokal za deklico, ki je tako žalostno končala.

V DALJE PTIČKE ODLETELE ...

V dalje ptičke odletele,
v vrtu rože so odcvele,
hladna bliža se jesen,
v srca lega dih leden ...

Za jesenjo trda zima:
Blagor mu, kdor dom svoj ima,
a nesrečen, komur dom
je uničil vojni grom.

Maksimov.

